

АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

В статті йдеться про важливість аналізу художнього твору (тексту) у процесі викладання іноземної мови студентам гуманітарних спеціальностей університету. Наголошується, що така діяльність сприяє не тільки якіснішому опануванню іноземною мовою, але й розвитку логічного мислення та критичного підходу до матеріалу, що вивчається.

Аналітичне читання художнього твору як одна з окремих дисциплін практики іноземної мови є необхідною ланкою в ланцюгу надання студентам знань та умінь і займає особливе місце в процесі навчання іноземній мові, сприяючи подальшому практичному її засвоєнню та здійснюючи зв'язок теорії з практикою шляхом лінгвізації практичного курсу іноземної мови.

Завдяки цьому аспекту відбувається наступність навчання, тому що аналіз тексту може бути запроваджено лише на основі високого ступеня володіння іноземною мовою, він спирається на певний об'єм знань, якій студенти набувають на лекціях та семінарах із стилістики, лексикології, літератури та країнознавства.

На заняттях з аналітичного читання художньої літератури, oprіч завдання подальшого розвитку у студентів умінь та навичок користування іноземною мовою як засобом спілкування та розширення їх загальноосвітнього кругогляду за рахунок інформації лінгвокраєзнавчого та літературознавчого характеру, ставиться завдання подальшого розвитку їх логічного мислення та прищеплення їм навичок критичного підходу до матеріалу, який вивчається.

Особливість цієї дисципліни полягає у тому, що при опрацюванні невеличкого уривка художнього твору відкривається можливість більш детального вивчення тексту, глибокого проникнення у авторський підтекст, створюються умови для більш уважного спостереження за функціонуванням мови, відокремлення суттєвих ознак кожного тексту, порівняння та протиставлення окремих мовних явищ, вивчення стилю автора.

Цей аспект є також більш високою ступеню роботи з текстом, тому що він потребує від студента крім достатньої мовної підготовки також і певного мінімуму теоретичних знань, значного напруження його розумових здібностей, вміння встановлювати логічні зв'язки, сполучати різні елементи отриманих знань між собою, навички поєднувати життєві спостереження з фактами, які викладаються та узагальнювати ці факти.

Формування навичок і умінь аналізу художнього тексту може здійснюватись за кількома напрямками. Одно з них полягає в тому, що на матеріалі спеціально підібраних текстів спочатку розвиваються окремі навички мовленнєвої операції й дії, необхідні для розуміння тексту, який аналізується. Потім на цій основі переходять до практики аналізу текстів приблизно такого ж рівня складності.

Інший напрямок полягає в аналізі текстів, мовного матеріалу, які раніше спеціально не опрацьовувались. Заняття з аналізу художнього тексту є також хорошим засобом контролю, тому що дає змогу перевірити не тільки практичне володіння мовою, але й знання, отримані з теорії мови, яка вивчається. Слід відзначити, що викладач повинен не тільки брати до уваги знання та загальний рівень студентів кожної конкретної групи, а і передбачити труднощі, з якими студент може зіткнутися при аналізі даного тексту. Через те, що оволодіння іноземною мовою відбувається поза межами вторинної мовної спільності, роль художнього тексту збільшується у кілька разів, тому, що він "у певній мірі реконструює мовне середовище" [1].

Через текст студент не тільки отримує можливість спостерігати за використанням мови у побуті, але й ознайомитись із конкретними умовами життя носіїв мови, яка вивчається, уявити соціальну атмосферу певного періоду часу, довідатись про нові для нього історичні факти. Читання оригінальної художньої літератури грає провідну роль у пізнанні інокультури в широкому розумінні цього слова [2].

Художній текст, що аналізується, повинен відповідати певним вимогам, які, якщо коротко, на нашу думку є такими: доступність, зразковість, дискусійність, цікавість, різнобічність. Затвердилась точка зору, що аналіз тексту не слід зводити до перерахування окремих засобів образності і що при інтерпретації літературного тексту слід враховувати дві сторони: його зміст і його художню форму. Було виділено два типи філологічного дослідження тексту – лінгвістичне й критичне [3]. В залежності від того, із якою метою проводиться аналіз, літературознавчий чи мовний, пропонується розрізняти два підтипи критичного аналізу тексту: літературознавчий і лінгвостилістичний.

На заняттях з аналітичного читання найбільш перспективним бачиться використання прийомів критичного аналізу тексту. Така робота допоможе студенту критично переказати зміст прочитаного, слугуватиме розвитку навичок критичного розгляду будь-якого тексту, поглибить його знання, ознайомить із прийомами аргументації та контраргументації, забезпечить активний та творчий характер учбової діяльності.

Щодо естетико-стилістичного аналізу художнього тексту, то його метою є навчання студентів розумінню естетичної інформації іншомовних художніх текстів, розширення їх лінгвістичної компетенції, збагачення духовної культури. Т.П. Ніфака (Луцьк) визначає основні труднощі, пов'язані з естетико-стилістичним аналізом художнього тексту – психологічні, лінгвістичні та методичні і пропонує шляхи їх подолання, які в основному полягають у створенні умов для розуміння художнього тексту студентами через їх орієнтовно-пошукову діяльність на знаходження естетичних елементів, використання коментарю і, на нашу думку, найголовніше, через сприяння виникненню у студентів естетичних емоцій шляхом створення ефекту новизни, співпереживання та

захоплення. Доречно додати ще принцип вмотивованої зацікавленості та співставлення з їх особистими життєвими ситуаціями, їх близьких, родичів, знайомих, друзів [4].

Відомо, що кожний художній текст є сукупністю повідомлень, які слід розглядати як єдність інформації двох планів: зовнішнього інформативного й внутрішнього інформативного.

Ці два інформативних плани – зміст і ідея необхідно враховувати під час роботи з текстом. Передача змісту, як правило не викликає у студентів особливих труднощів. В той же час вони не завжди володіють достатніми навичками для того, щоб визначити ідею прочитаного. І це природно, тому що для передачі змісту тексту достатньо знати мовні засоби та виконати такі не складні операції, як їх упізнання, сполучення їх значень та додавання чергової інформації до тієї, що вже є. Щодо більш глибокої інформації, пов'язаної з ідеєю твору, то вона базується на додатковій розумовій роботі – співставленні окремих фактів та їх узагальненні, мотивації поведінки персонажів та врахуванням стилістичних засобів, застосованих автором. Розкриття глибинної ідеї, як це підкреслює В.А. Артемов, відбувається "на основі аналізу контексту твору, контексту епохи й підтексту" [5]. Тому викладач повинен бути готовим допомогти студентам відокремити й усвідомити найбільш головне, виявити елементи змістової ідеї та узагальнити їх.

Л.П. Смелякова відносить до ускладнювачів мовного оформлення художнього твору, які в підсумку складають його адитивну складність, 12 (!) чинників, починаючи від різних лексичних одиниць і закінчуючи відхиленнями від графічної норми [6].

Завдання навчання аналізу іншомовних текстів зводиться не тільки до навчання розуміння тексту, але й до розвитку цілого комплексу необхідних навичок і умінь.

1. Брандес М.П. Стилістичний аналіз. – М.,1971, С. 5.
2. Смелякова Л.П. Концепція відбору художнього текстового матеріалу для мовного вузу.// Іноземні мови. – 1995. – №1. – С. 23-28.
3. Різель Є.Г. Лінгвостилістичний аналіз літературного твору. // Викладання німецької мови. – 1956. – С. 3-4.
4. Ніфака Т.П. Естетико-стилістичний аналіз художніх текстів у підготовці викладачів англійської мови.// Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 32-36.
5. Артемов В.А. Психологія навчання іноземним мовам. – М., 1996. – С. 196.
6. Смелякова Л.П. Врахування складності й доступності художнього текстового матеріалу як передумова реалізації його відбору для мовного вузу.// Іноземні мови. – 1996. – № 1. – С. 25-28.

Матеріал надійшов до редакції 26.01.2004 р.

Козубай В.И. Анализ художественного текста как важный фактор в процессе обучения иностранному языку.

В статье говорится о важности анализа художественного произведения (текста) в процессе преподавания иностранного языка студентам гуманитарных специальностей университета. Такая деятельность способствует не только более качественному владению иностранным языком, а и развитию у студентов логического мышления, критического подхода к изучаемому материалу.

Kozubay V.I. Analysis of Fictional Texts as an Important Component in the Process of English Language Teaching.

The paper deals with the importance of analysis of fiction in the process of teaching a foreign language for university students of arts. The activity promotes the command of a foreign language and develops students' logical thinking as well as suggests a critical approach to the instructive material.